

שמות

צ"ש

שם תעב"ל

וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ. פירש"י בכל מה שהם נותנין לב לענות כן לב הקב"ה להרבות ולהפריץ. ונראה עפ"י דאיתא בספרים דהא דפרו ורבו כ"כ ה' מפאת ריבוי חלקי הטוב שהיו מתבררים מהמצרים ונתוספו על חלקי קדושת ישראל. והנה בגוי מחשבה כמעשה, וכאשר חשבו לענות את ישראל חשוב כאילו כבר עינו אותם. וא"כ חלקי הקדושה שהיו צריכים להתברר ע"י העיניו כמ"ש (קהלת ח') אשר שלט האדם באדם לרע לו ופירשו ז"ל ששלט אדם דבליעל על אדם דקדושה לרע לו לאדם בליעל. דבשביל השליטה שהוא שולט נתבררו ממנו חלקי הקדושה ונשאר ריק מכל טוב. זה נגמר תיכף בשעה שה' נותנין לב לענות. וע"כ נגמר תיכף אצלם הכח להרבות ולהפריץ:

ובזה לימוד לאדם לבל יתבהל לאמור איך נוכל את יצה"ר שהוא הר גבוה וקשה ולהבקיע בין חומות ברזל המונעים את האדם להשיג שלימותו. ולזאת ישיב אל לבו כי מחשבה טובה מצרפה הקב"ה למעשה. וא"כ תיכף כשנדבה לבו אותו להתקדש הרי תיכף באה בו כל הקדושה מכל המעשים שהוא עתיד לעשות ונהפך לו לב אחר, ושוב אין להשוות עצמו קודם הקבלה לאחר הקבלה. וק"ו הדברים, אם במה שהיו נותנין המצרים לבם לענות אותם נתוסף בישראל כח לפרות ולרבות עד שלבשו צורה אחרת שלא נשמעה כמוה שכולם יחד ילדו ששה בכרס אחד, עאכ"כ איש שנותן דעתו להתקדש ומקבל עליו באמת עול תורה ועול מצוות שנסתנה תיכף מהותו וצורתו לאיש אחר, וכמו שאמרו ז"ל (רות רבה פ' ג') ברות כיון שנתנה דעתה להתגיייר השוה אותה הכתוב לנעמי. אך כ"ז באם הקבלה היא מעומק הלב באמת, כי לא לפניו חנף יבוא, וכי מה תועיל החיצוניות להשיג כח פנימי, אם לא ברגש הנפש רוח אייתי רוח ואמשיך רוח:

שם תעב"ל

שם תעב"ל

בבעה"ט בני ישראל הנאים מצרימה ס"ת מילה, את יעקב איש ס"ת שבת, להורות שבשביל שתי מצוות אלה נגאלו. ונראה עפ"י מה שאמרנו בהגדה עבדים היינו לפרעה במצרים שהוא המלך קשה והמדינה קשה כמו שפירש"י יתרו (י"ח י'). והיינו כי השעבוד ה' בגוף ונפש, והעם והמלך הם דוגמת גוף ונפש, וחומר וצורה, העם דוגמת הגוף והחומר, והמלך הוא הנפש והצורה. ולעומת זה בישראל שתי מצוות אלה, מילה היא חותם הגוף, ושבת היא חותם הנפש. ע"כ שתי אלה מקבילות לשתי אלה. ואף ששבת לא ה' להם אז, בודאי הכוונה על המשכת הנפש אחר רצון השי"ת, כמו שאמרנו בדיבור הקודם, וכמו שכתוב שבת וינפש והיא שעמדה להם נגד כח פרעה. ומילה עמדה להם נגד כח מצרים אשר בשר חמורים בשרם. והו נשאר גם היום שבכח שמירת הברית ושבת שהיא הגבהת הנפש באהבה, או תפילין שהוא קבלת עול מלכות שמים ושעבוד המוח והלב לעבודתו. יתברך הם שני האהות המלוים ושומרים את האדם מכל צד, מכחות הרע של החומר ומכחות הרע של הצורה הטמאה, ובמצרים שלא ה' להם אות תפילין שהוא קבלת עול מלכות שמים כבזוה"ק (ריש פ' בהר) לא ה' להם אלא שבת שהיא המשכת הרצון והאהבה:

במדרש (בר פ' מ"ב) אמ"ר אלעזר בר אבינא אם ראית מלכיות מתגרות אלו באלו צפה לרגלו של משיח וכו'. ויש ליתן טעם לזה עפ"י שכתוב בזוה"ק (י"ט). בפסוק וימת מלך מצרים, מ"ט שהורד שר מצרים ממעלתו ונפל מגאותו, וכיון שנפל מלך מצרים שהוא שר שלהם זכר הקב"ה לישראל ושמע תפלתם, אמ"ר יהודה בא וראה שכך הוא שכל זמן שהשר שלהם נתנה לו שררה על ישראל לא נשמע צעקתם של ישראל כיון שנפל השר שלהם כתיב וימת מלך מצרים ומיד ויאנחו בני מן העבודה ויזעקו ותעל שועתם אל האלקים, שעד אותה שעה לא נענו בצעקתם, עכ"ל. הנה מפורש יוצא כי כשהמלכות בחוקפה ובגדולתה היא מסך מבדיל בפני תפלת ישראל שלא תעלה השמימה, נפלה המלכות. מגאותה נסתלק המסך. והנה במדרש (פ' א') וימת מלך מצרים שנצטרע ואמרו חרטומים שאין ל רפואה אם לא ישוחט מקטני ישראל, ק"ו בבוקר וק"ו בערב וירחוי בדמם. ויש להבין לאתר שנצטרע ונפל מגאותו ונסתלק המסך המבדיל, היתה צריכה להתמעט התפשטות כחו על ישראל, וכאן נראה להיפוך. ונראה שגזירה זו לאו מפני גודל כחו ה', אדרבה שהרי נפל ממעלתו, אלא מחמת שהיו ישראל במצרים כעובר במעי בהמה כבמדרש, והוא כענין אמרם ז"ל (תולין נ"ח) בולד טריפה כשנתעברה ולבסוף נטרפה היא וולדה נטרפה. ע"כ עם מפלת שר של מצרים, נפל עמה כחו של ישראל והיו בשפל המצב מאד עד שגזר עליהם גזירה כזו. אבל לעומת זה גרמה נפילת השר של מצרים הסתלקות המסך המבדיל בפני תפילת ישראל כנ"ל, והתפללו ונגאלו. והנה מדה זו נוקבת והולכת בכל

הגלויות אף שכבר יש לישראל מציאות בפ"ע ואינם עוד כעובר במעי בהמה. מ"מ כאשר מובלעים בין האומות יש כח ביד השר למנוע עלית התפלות. וכן נראה שדוגמות גם באדם עצמו הוא מעכב את התעצמות המוח והלב בתפלה, וכל הקושי של התפלה מינייהו הוא, מה גם שרה של אדום שה' עולה ואינו יודע כמה, וכמ"ש (עובדי א') אם תגביה כנשר ואם בין כוכבים שים קנך וגו', והדברים עתיקים. וכ"כ בנפול האומה נפל גם כחו של ישראל עמן כמו במצרים. ואף שאיננו באותו אופן שה' במצרים שה' שוחט ק"ו קטני ישראל בבוקר וק"ו בערב, כי שם היו כעובר במעי בהמה משא"כ בגלות זה, מ"מ א"א שלא תהי' נפילה גדולה לשונאי ישראל, ובה מבין ענין חבלי משיח: וכדי להקל ענין זה מישראל עושה הקב"ה התגרות האומות זו בזו, וכמו בגשמינות שנים המתעצמים להפיל אחד את השני כהכרח שהמנצח נופל ג"כ אלא שהוא על המנוצח, כן ברוחניות שר המנצח הוא ג"כ בבחי' נפילה אלא שהוא עדין למעלה מן השו' המנוצח, ובאשר לפי סדרן ומשטרן של המלחמות, מה גם במלחמה גדולה, פעם זה למעלה ופעם זה למעלה, ואפי' אותו שהוא למעלה ג"כ הוא בבחי' נפילה, אינו יכול להיות כ"כ מסך מבדיל בפני תפילת ישראל כנ"ל.

שם

וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו ויפן
 כה וכה וירא כי אין איש ויך את
 המצרי, ברש"י ראה מה עשה לו בבית ומה
 עשה לו בשדה וירא שאין איש עתיד לצאת
 ממנו שיתגייר. נראה דהנה גלות מצרים
 היתה ללקט את כל חלקי הקדושה וכל
 הנשמות הקדושות שהיו טבועים בחיצונים
 וכשיצאו ממצרים עשו אותה כמצולה שאין
 בה דגים, היינו שלא השאירו שמה שום חלק
 מחלקי הקדושה שלא נטלו עמם, ולהיפוך
 כל חלקי הרע שהתגנבו בתוך ישראל נדחו
 מהם ונדבקו בתוך מצרים, וע"כ אסור לדור
 עוד במצרים כמ"ש האר"י ז"ל הטעם מפני
 שלא נשאר שם עוד מה להתברר, עכ"ד. ויש
 להוסיף עוד ולומר שבאשר חלקי הרע שהיו
 בישראל נדבקו במצרים, אי"כ נקבצו באו
 שמה מרבית כל חלקי הרע שבועולם ויש
 לחוש שלא ידבקו באדם הדר שמה, כי לפי
 טעם האר"י ל"ל לבד עדיין אינו מוכן למה יהי
 אסור ודי שלא תהי מצוה ובוודאי כיוון
 למה שכתבתי ובכלל דבריו דברי, והנה
 הברור נעשה ע"י הצרות והענויים שעשו
 להם המצריים, וכך היא המדה שגוי המכה
 ומיצר לישראל שואב הגוי מישראל כל חלקי
 הרע, וישראל שהאב מהגוי כל חלקי הטוב
 בסוד (קהלת ח') אשר שלט האדם באדם
 לרע לו שפירש האר"י אדם בליעל באדם
 דקדושה לרע לו לאדם בליעל:

20

אמר ג

המתגאה כאילו עובד ע"ז ונסתעפו מזה קנאה
 וכעס ושפ"ד, ונמשך ממנו ג"כ ג"ע וכל
 המתגאה כאילו בא על אשה זונה, וא"כ הרי
 נצמחו מזה ע"ז ג"ע שפ"ד ראשי כל עבירות,
 ובאמת ששלשתן היו בקין כמו שסיפרו ז"ל.
 ואמנם חוה שקראתו קין אמרה קניתי איש
 את ה' היינו לעבודת ה' כנ"ל, דאי טב לית
 טב מינה, ומובן שצד הטוב שבקין להיות לו
 לב חזק ואמיץ לבו בגבורים בעבודת ה'
 כנ"ל, אבל כאשר חלקי הטוב העולין מבין
 הוטמאה צריכים טהרה כנ"ל היתה נמי מדה
 זו צריכה טהרה ושימור לבל תימשך ממנה
 גיאות ועזות מצח, והנה במדרש שאיש עברי
 המוכה ה' דתן, וביום השני שני אנשים
 עברים הנצים הם דתן ואבירם שאחים היו,
 והיינו שאתמול נשתאב בדתן חלקי הטוב
 שבקין כנ"ל ויכה את אחיו אבירם עמו,
 והיו חלקי הטוב אלו צריכין טהרה ושמירה,
 והם לא עשו כן, ע"כ נמשכו להם מזה גיאות
 וכעס עד שהיו נצים ורוצים להכות זה את זה
 כמדות קין בראשונה עד שהעיוז מצח במשה
 לחרפו, ומזה נמשך עוד להבא כל מקום
 שכתוב נצים ונצבים בדתן ואבירם הכתוב
 מדבר, בודאי אילו היו יודעים להזהר בחלקי
 הטוב שהשיגו היו בני אדם גדולים, אך כאשר
 לא ידעו להזהר נהפך להם לרועץ וחזרו חלקי
 קין לרע, והתאחדו בקרח שלקח מקח רע
 לעצמו שכתב האר"י ז"ל שנתעברה בו נשמת
 קין מצד הרע, נראה דבימי קרח שנצמחו על
 ידיהם קידוש השם וחיזוק הדת אף שהם
 ירדו חיים שאולה, מ"מ חלקי הטוב אלו
 היתה להם שם עלי' ונתקנו:

וע"כ עולין תפילות ישראל
 ומעוררין את הגאולה, ומ"מ באשר אינם
 כ"כ נופלים בפעם אחת מאיגרא רמא לבירא
 עמיקתא, וכל אחד עדיין מתאמץ ומתפאר
 להיות הוא המנצח, וע"כ א"א שתהי נפילה
 גדולה כ"כ לשונאי ישראל, ואף שפטור בלא
 כלום א"א, מ"מ חבלי הלידה הם באופן
 שביכולתנו לסבול ויתקיים בנו (מיכה ז')
 אל תשמחי אויבתי לי כי נפלת קמתי
 כי אשב בחושך ה' אור לי:

10

וממוצא הדברים שבעת כזאת המסך מעבור
 תפילה נסתלק בצד מה ומחויב
 כל איש ישראל להתאמץ בכל עוז להיות
 תפילתו רחמים ותחנונים לפני המקום,
 ויודעים דבריהם של האר"י ז"ל ובעש"ט ז"ל
 שבעיקבתא דמשיחא מתבקשים ביותר תקוני
 תפילה, ע"כ צריך כל איש העומד להתפלל
 לצייר בנפשו עד כמה גדלה מעלת תפילתו,
 ועד כמה היא מתבקשת, ומחמת ציור זה
 בנפשו נקל עליו לכוון בתפילתו, ואל יפול
 לבו עליו מחמת קושי הכוונה, שכן היא
 המדה שסמוך לאור הבוקר מתגבר החושך,
 וכמ"ש הבלי יקר בפסוק עתה תראה עיי"ש:

20

8

והנה איתא בספ"ק שזה המצרי ה' גלגול
 קין ומשה רבינו ע"ה גלגול הבל, וזהו
 מה שעשה לו בבית ומה שעשה לו בשדה,
 היינו דוגמא מאז שעשה לו בבית שבא על
 תאומתו של הבל, כאמרם ז"ל (שבת קי"ח):
 קראתי לאשתי ביתי, ומה עשה לו בשדה
 שכתוב ויהי בהיותם בשדה, והיינו שע"י
 הצרות שעשה המצרי לישראל קלט ושאב
 הישראלי ממנו את כל חלקי הטוב שבקין,
 וכדוגמת שבכלל הגלות כן בפרטות מצרי זה
 ע"י הצרות והכאה הקדים הברור, נשאר
 המצרי ריק מכל חלקי הקדושה, וע"כ אין
 איש עתיד לצאת ממנו שיתגייר, וכמו שבכלל
 מצרים עשאוה כמצולה שאין בה דגים [ומה
 שמצינו גרים במצרים בודאי הוא מחמת
 שחזרו ונשתאבו שמה חלקי הטוב ע"י
 שנתישבו שמה אחר חורבן בית ראשון]:
 ולפי האמור יובן ענין דתן ואבירם, דהנה
 איתא בזה"ק (ח"ג צ"ז) שאחר יציאת
 מצרים הוצרכו ישראל לספירת שבעה
 שבועות כדמיון נדה שפסקה שצריכה הושבנא
 לדכיותא, ובמדרש כמו הגיורת שצריכה
 שלשת ירחי הבתנה, ונראה דחלקי הקדושה
 שהיו טבועים בחיצוניות ויצאו הם הם שהיו
 צריכים ליטהר, ונראה דכמו בכלל כן בפרט,
 שכל חלקי הטוב שבקין שהוציאו מן המצרי
 הזה נמי היו צריכים ליטהר, והיינו ע"פ"מ
 שאמרנו במק"א שענין קין הוא מלשון יש
 יקנין, שמדה הזאת אי טב לית טב מינה.

30

היינו להיות לבו מוגבה בדרכי ה', וחייב אדם
 לומר בשבילי נברא העולם ויבטל במחשבתו
 את כל המונעים והמפריעים אותו מעבודת
 ה', ויהי כאפס ואין אנשי מלחמתו, ואי ביש
 לית ביש מינה שהיא גיאות והתנשאות וכל

10

וממוצא דבר שכל איש שמישג מעלה הן
 ברוחניות הן בגשמית מחויב
 להשגיח בשבע עינים שיהי בטהרה, כי כל
 המעלות שמישג האדם הוא ע"י בירורים
 כידוע וא"כ צריכין שמירה מעולה, וע"כ
 נמצא לפעמים שאדם נעשה משופע בחסדים
 טובים הן בבני הן בחיי והן במוזני נעשה
 עוד גרוע ממה שהי מקודם, הכל הוא מטעם
 זה, השי"ת ישמור את עמו ישראל לעד: